

Tečaj "Digital Cultural Heritage III – Finding Aids and Analysis Tools in Archives and Memory Institutions"

Maastricht 11. do 14. srpnja 2001.

U razdoblju od 11. do 14. srpnja 2001. godine, u organizaciji The Amsterdam-Maastricht Summer University, održan je tečaj pod nazivom "*Digital Cultural Heritage III – Finding Aids and Analysis Tools in Archives and Memory Institutions*". Bio je to treći u nizu tečajeva posvećenih temi utjecaja suvremene tehnologije na organizaciju i upravljanje zapisima, ali prije svega na prezentaciju zapisa i obavijesnih pomagala na World Wide Web-u. Ovogodišnji je tečaj bio usmjeren na pitanja integriranja razvoja obavijesnih pomagala s inovacijama u tekstu i drugim analitičkim sredstvima, koja će omogućiti najrazličitiji i obogaćen pristup kulturnim i povijesnim obavijestima i znanju. Nastavljajući se na iskustvo stečeno u dva posljednja ciklusa, koji su se fokusirali na utjecaje digitalizacije (1999) i interoperabilnosti sadržaja (2000), tečaj je krenuo u smjeru istraživanja načina na koji tehnološka dostignuća transformiraju učenje, organizaciju znanja i upravljanje znanjem, uz poseban naglasak na viđenje ovoga problema iz perspektive arhivista. U tri su dana njegova trajanja održana brojna predavanja, prezentacije, kao i manje paralelne radionice.

Nakon kraćeg uvodnog izlaganja voditelja tečaja K. Veltmana, u kojem su predstavljeni njegovi osnovni ciljevi, u prvom je izlaganju P. Horsman rekao više o arhivskim obavijesnim pomagalima, metodologiji njihove izrade te važnosti korištenja standardâ kao što su ISAD(G), ISAAR(CPF) ili EAD pri opisu arhivskoga gradiva. Na početku je sudionicima, među kojima su velikim dijelom bili djelatnici knjižnica i muzeja, pojasnio osnovne pojmove korištene pri opisu i izradi obavijesnih pomagala, kao što su fond, serija, stvaratelj, ali ih je upoznao i s nekim općim pojmovnim razlikama, npr. između pojmova records manager i arhivist i arhiv i registratura.

U raspravi o pitanju dostupnosti arhivskoga gradiva, Horsman naglašava da se problem u predavljanju arhivskoga gradiva na Internetu sastoji u činjenici da to zahtijeva njegovu digitalizaciju, koja je u arhivima još uvijek nedostatna, a čini se da će što zbog financijskih, a što zbog sigurnosnih razloga, takav trend još uvijek biti prevladavajući. Upravo iz tog razloga, na važnosti dobivaju elektronička obavijesna pomagala, koja su sve prisutnija zahvaljujući bazama podataka i donekle MARK standardu. Na kraju je govorio o smjernicama razvoja u budućnosti, naglasivši problem velike razlike između opisa arhivskoga gradiva i prezentacije tog opisa u obavijesnim pomagalima te stvarnih potreba korisnika. Sigurno je da takav raskorak treba premostiti i sam opis koncipirati na način da bude razumljiviji, usklađeniji s potrebama korisnika, odnosno tako da ne pretpostavlja nužnost sudjelovanja arhivi-

sta pri korištenju obavijesnih pomagala. Ukoliko su ona prezentirana na Internetu, to premošćivanje biva još značajnije.

U nizu su predavanja predstavljani proizvodi razvijeni kao pomagala za organizaciju te jednostavniji i brži pristup obavijestima, kao npr. Open Text-ov Livelink ili Kennisnet, odnosno TReSy sustav za pretraživanje teksta za XML dokumente ili TReSysite za oblikovanje web stranica. Sudionici tečaja imali su, također, prilike upoznat se s Van Eyck (*Visual Arts Network for the Exchange of Cultural Knowledge*) projektom. Riječ je o istraživačkom projektu pokrenutom 1994. godine uz pomoć Europske komisije, a s ciljem oblikovanja sustava koji će preko pojedinačnih radnih stanica omogućiti uniformni pristup do nekoliko relevantnih baza podataka povijesti umjetnosti istovremeno. Namijenjen prije svega povjesničarima umjetnosti, djelatnicima u muzejima, aukcionarima i trgovcima umjetninama, kao i osobama koje rade u profesijama povezanim s umjetnošću, on je istovremeno trebao omogućiti muzejima potpuni nadzor nad njihovim bazama podataka i njihovim korisnicima, a kombinirajući nekoliko baza podataka i jednostavnu nadgradnju i uštedu za korisnike. Predavač je iznio čitav niz problema s kojima su se suočili pri realizaciji projekta, od različite strukture podataka koja nastaje budući da se podaci prikupljaju iz različitih izvora, problema različitih jezika, zatim činjenice da je svaka institucija koja je poslužila kao izvor obavijesti imala svoj tezaurus, te problema različitih prava.

M. Thaller, sa Sveučilišta u Kölnu, govorio je o sustavu CLIO/KLEIO koji osigurava pristup svojoj pravnoj literaturi povezanoj s Njemačkom, a koja se odnosi na razdoblje 19. stoljeća. Sustav trenutno obuhvaća oko 4.000 svezaka digitaliziranih izdanja, koja su istovremeno i mikrofilmirana. Predavač je iznio i neke primjere kako je arhivsko gradivo uklopljeno u bazu podataka CLIO sustava, te ukazao na moguće načine njenog pretraživanja. Za arhivsko je gradivo sličan sustav u svom izlaganju predstavila P. Young. Riječ je o Kanadskoj arhivskoj informativnoj mreži (CAIN), koja omogućuje pristup do gradiva kanadskih arhiva. Osim što je korisnicima gradivo u bazi dostupno putem njegova opisa, mreža nudi mogućnost pristupa do digitalnih slika i virtualnih izložbi. U bazu je dosad uključeno 26.000 zapisa iz različitih arhiva Kanade. Također je predstavila i sličan projekt za muzejsko gradivo, tzv. Virtual Museum Canada.

A. van Camp predstavila je rad Research Libraries Group (RLG). Članovi ove organizacije su sveučilišta, muzeji, arhivi, knjižnice i druge institucije, a velik dio svoje djelatnosti posvetili su pokretanju projekata koji bi trebali pridonijeti povećanju dostupnosti kulturne baštine. Ona naglašava cijeli niz problema s kojima su se tom prilikom susretali, od različite prakse opisa, do velikih količina neopisanog, a time i nedostupnog gradiva. Zanimljiv je podatak da se pokazalo kako je otprilike 60% arhivskoga gradiva u SAD-u neopisano. Na kraju je iznijela nekoliko smjerova

kojima treba poći u svrhu povećanja dostupnosti. Prije svega to je usmjeravanje ka full-text obavijesnim pomagalima, što većoj standardizaciji u opisu, korištenje prednosti web-a, te pomak od okruženja medija ka okruženju bez medija, što bitno utječe na prezentaciju. Svakako da je pri tome od značaja i visoka razina interoperabilnosti između različitih struka informacijskih znanosti, o čemu je u svom izlaganju govorio i E. Mittler, iz Nacionalne i sveučilišne knjižnice Donje Saske u Göttingenu.

U prvoj su od tri održane radionice, uz stručno vodstvo P. Horsmana, razmatrani osnovni problemi i potrebe na koje arhivisti trebaju obratiti pažnju pri izradi i prezentaciji obavijesnih pomagala. Kao jedna od najvažnijih istaknuta je potreba prilagođavanja obavijesnih pomagala korisnicima. Često se čini kao da ih radimo za sebe, pa se bez pomoći arhivista korisnici zapravo ne snalaze u njima. Istovremeno, bilo je riječi i o razlici između bibliotečne kontrole i arhivskih obavijesnih pomagala. Ona se, naime, ne mogu potpuno izjednačiti zbog činjenice što je kod arhivskoga gradiva opis konteksta i opis pojedinih arhivskih jedinica neodjeljiv, dok ih bibliotečna kontrola razdvaja. Osim važnosti opisa konteksta, kada je riječ o arhivskome gradivu, istaknuta je i nužnost da se, u slučajevima kada postoji više entiteta koji imaju zajedničko nadležno tijelo ili recimo isti tip stvaratelja, izrađuje samo jedan njegov opis, koji će se u elektroničkom obavijesnom pomagalu virtualno povezati sa svim entitetima.

U posljednjoj su radionici sudionici ukratko predstavili stanje u pogledu dostupnosti arhivskoga gradiva u svojim zemljama. Tom je prilikom uočeno da većina zemalja dijeli slične probleme, koji se kreću u rasponu od nedostatne količine sređenoga i opisanoga gradiva, nedostatne uporabe standardâ pri opisu, do neiskorištenosti tehnoloških potencijala za prezentaciju obavijesnih pomagala na Internetu.

Snježana Zgorelec